

Motion till riksdagen 2013/14: MJ468

av Jonas Sjöstedt m.fl. (V)

Klimaträttvisa inför Warszawa och dess efterföljare

1 Innehållsförteckning

2	Förslag till riksdagsbeslut	3
3	Inledning	6
4	Vänsterpartiets utgångspunkter i klimatpolitiken.....	6
4.1	Rättvist miljöutrymme.....	6
4.2	Klimaträttvisa	7
4.3	Klimat, klass och kön	7
4.4	Rika påverkar klimatet mer	7
4.5	Fattiga drabbas hårdast.....	8
4.6	Män har större klimatpåverkan än kvinnor.....	9
4.6.1	Fakta om mäns större klimatpåverkan	9
4.7	Kvinnor mest utsatta.....	10
4.7.1	Fakta om kvinnors utsatthet	10
5	Sveriges strategi inför Warszawa.....	11
5.1	Klimatförändringarna – det vetenskapliga underlaget inför Warszawa	11
5.1.1	Räcker tvågradersmålet?.....	12
5.2	Nya klimatmål inför Warszawa.....	13
5.3	Sverige måste ta eget ansvar.....	14
5.4	EU måste höja klimatmålet	15
5.5	Bindande och rättvisa klimatavtal	15
5.6	Klimatfinansiering.....	16
5.7	Översyn av CDM	18
5.8	Tekniköverföring.....	19
5.9	Genusperspektiv på klimatåtgärder	19
5.10	Inga subventioner till fossil energi	20
5.11	REDD.....	20
6	Klimatpolitik i Sverige.....	20
6.1	Klimatbistånd	20
6.2	Klimatprogram för minskade utsläpp och nya jobb.....	21

Fel! Okänt namn på

6.3	Klimatminister och klimatdepartement.....	22
6.4	Klimatbudget	22
6.5	Miljömässig hänsyn i AP-fonderna	23
6.6	Förnybar energi.....	23
6.7	Miljöteknikfond för kommersialisering av forskningsresultat.....	24
6.8	Klimatlyft bostäderna	25
6.9	Hållbar samhällsplanering och miljöanpassad vägtrafik.....	26
6.10	Stoppa tågkaoset och öka tågkapaciteten.....	27
6.11	Sammanhållen kollektivtrafik.....	28
6.12	Klimatskatt på inrikesflyget.....	28
6.13	Annullera Sveriges överskott av utsläppsrätter.....	29
6.14	Minska köttkonsumtionen	30
6.15	Inför nationellt förbud mot fossilutvinning.....	31
6.16	Tydliggör konsumtionens påverkan på klimatet.....	31
6.17	Fri programvara för bättre klimat	32
6.18	Könsuppdelad statistik och analyser om klimatpåverkan	32
6.19	Utred koldioxidransonering	33
6.20	Minskat resursslöseri	33
6.21	Förenkla möjligheter till klimatvänlig lokal upphandling av varor.....	34

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige inför klimatmötet i Warszawa, COP 19/CMP9, och dess efterföljare bör kräva ett nytt globalt klimatmål.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att metoden Greenhouse Development Rights (GDR) får genomslag i kommande klimatavtal.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om klimatmål för Sverige till 2020.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om klimatmål för Sverige till 2050.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sveriges köp av utsläppskrediter via CDM (Clean Development Mechanism) för att uppnå det nationella klimatmålet ska upphöra.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige ska driva kravet att EU höjer sitt klimatmål till 30 procent till 2020.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige ska verka för att det internationella avtal som sluts efter Kyotoprotokollet ska vara legalt bindande och rättvist ansvarsfördelat.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige ska verka för att en konsumtionsbaserad bokföring blir central i de internationella klimatförhandlingarna.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige i internationella klimatförhandlingar ska verka för klimatfinansiering utanför det ordinarie biståndet med nya additionella medel.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige i internationella förhandlingar ska verka för att institutioner för klimatfinansiering ska underställas FN och inte Världsbanken för att säkerställa demokratisk styrning.¹
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige i internationella klimatförhandlingar ska verka för nya finansieringsmekanismer med tillräckliga, stabila och förutsägbara summor till klimatåtgärder i utvecklingsländerna.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör leva upp till EU-direktivet om utsläppshandeln och örönmärka auktioneringsintäkterna till klimatåtgärder i enlighet med direktivet.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör verka för en internationell översyn som gör en noggrann utvärdering av CDM.

Fel! Okänt namn på

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att grön teknik som bekämpar klimatförändringarna ges samma undantag inom TRIPS-avtalet som livsbesparande mediciner.²
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör vara drivande för att jämställdhetsperspektivet och vikten av kvinnors delaktighet särskilt lyfts fram i alla klimatpolitiska sammanhang internationellt.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige i klimatförhandlingar bör verka för att ett fondbaserat system för REDD (Reducing Emissions from Deforestation and Forest Degradation) utvecklas.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige i klimatförhandlingar bör verka för att det inrättas en enskild budgetpost för klimatbistånd i EU:s budget för att garantera att klimatinsatser inte sker på bekostnad av gjorda åtaganden rörande utvecklingsbistånd.¹
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa ett nytt klimatprogram.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa en bindande klimatbudget utifrån de klimatpolitiska målen.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa klimatskatt på inrikesflyget.³
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige med omedelbar verkan bör besluta att överskottet av utsläppsrätter ska annulleras.
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ett nationellt förbud mot utvinning av fossil energi bör införas.²
23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att kommunal vetorätt mot utvinning av fossil energi bör införas.²
24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Naturvårdsverket bör ges i uppdrag att till sin årliga officiella statistik om växthusgasutsläpp i Sverige som rapporteras till FN:s klimatkonvention även rapportera de konsumtionsbaserade utsläppen.
25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en utredning bör tillsättas för att belysa effekterna av att införa koldioxidransonering i Sverige.
26. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning som har till uppgift att föreslå lämpliga styrmedel för garanterad livslängd på varor inom produktområden som är resurskrävande.
27. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att producentansvar för textilier bör införas.

Fel! Okänt namn på

28. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att EU:s regelverk för offentlig upphandling förenklas så att miljö- och klimateffekter kan få större genomslag.⁴

¹ Yrkandena 10 och 17 hänvisade till UU.

² Yrkandena 14, 22 och 23 hänvisade till NU.

³ Yrkande 20 hänvisat till SkU.

Fel! Okänt namn på

⁴ Yrkande 28 hänvisat till FiU.

3 Inledning

Vänsterpartiet är ett socialistiskt och feministiskt parti på ekologisk grund. Vårt mål är att förverkliga ett samhälle grundat på demokrati, jämlikhet och solidaritet, ett samhälle befriat från klass- och könsförtryck samt etniskt förtryck, ett rättvist och ekologiskt hållbart samhälle där kvinnor och män bygger sin egen framtid i frihet och samverkan.

Jorden vi bor på förser oss människor med många naturresurser. Men naturresurserna är inte oändliga. Jorden har en ekologisk bärkraft som vi inte kan överskrida. Det gör att miljöfrågan i grunden är en fråga om fördelning av knappa resurser. Miljöpolitik handlar därför också om rättvisa och om solidaritet. Vi anser att länder, regioner och individer måste hålla sig inom ett rättvist miljöutrymme, dvs. den mängd resurser som vi kan använda utan att tvinga andra människor att använda sig av en mindre mängd resurser, nu eller i framtiden.

Politik för klimaträttvisa handlar om att verka för goda och rättvisa levnadsförhållanden lokalt och samtidigt ta ansvar för klimatkonsekvenser som drabbar andra regioner eller länder. Individuella beslut kan i viss mån påverka i vilken grad man lever miljövänligt eller inte, men för en enskild individ kan det vara svårt att påverka sin miljö i någon större utsträckning. Därför krävs det politiska lösningar på klimatproblemen.

4 Vänsterpartiets utgångspunkter i klimatpolitiken

4.1 Rättvist miljöutrymme

Vänsterpartiet har fastslagit kopplingen mellan miljö och rättvisa i partiprogramet där vi anger att länder, regioner och individer måste hålla sig inom ett rättvist miljöutrymme, dvs. den mängd resurser som vi kan använda utan att tvinga andra människor att använda sig av en mindre mängd resurser, nu eller i framtiden.

Tanken om ett rättvist miljöutrymme har två beståndsdelar. Den första delen är den grundläggande utgångspunkten att det finns ett givet ”miljöutrymme” som vi människor har att röra oss inom. Vi har bara en jord med vissa givna ekologiska ramar. De ramarna kan inte tänjas hur som helst, utan vi måste se till att leva inom dem. Lever vi över ett givet miljöutrymme, över ett ekosystems bärkraft, drabbar det oss själva men även andra länders invånare eller kommande generationer. På samma sätt drabbar tidigare generationers överskridande av ramarna oss i dag. Vi kan inte alltid helt objektivt slå fast hur stort miljöutrymmet är, men vi kan göra kvalificerade bedömningar, exempelvis gällande nivåer av klimatpåverkande växthusgaser.

Den andra delen av det rättvisa miljöutrymmet är frågan om ”rättvisa”. Miljöfrågan är i grund och botten en fråga om fördelning av resurser. Om man tror på alla människors lika värde borde tillgången till pengar inte vara

Fel! Okänt namn på

grunden för en fördelning av världens resurser. Jorden är vårt gemensamma arv och borde då också förvaltas på det sättet. Men i dag är det de individer, företag och länder med mycket pengar som lägger beslag på en långt mycket större andel av det totala miljöutrymmet än vad fattiga länder eller individer gör. Det är inte rättvist. Det behövs politiska beslut för att rika länder ska minska sin miljöpåverkan och för att fattiga länder ska få möjligheten att utvecklas.

4.2 Klimaträttvisa

Vänsterpartiet strävar efter klimaträttvisa. Med det menar vi att vi tittar specifikt på klimatförändringarna utifrån ett rättviseperspektiv och på vem som påverkar respektive drabbas av klimatförändringarna. Situationen i världen i dag kan betecknas som djupt orättvis utifrån ett klimaträttviseperspektiv. Världens rika människor har orsakat klimatförändringarna och har fortfarande störst påverkan på klimatet. De som drabbas är däremot världens fattiga människor. Utifrån ett klimaträttviseperspektiv är det de rika länderna som har det historiska ansvaret för klimatförändringarna och som nu även har det största ansvaret för att minska sina utsläpp. Dessutom måste de rika länderna ge stöd till de fattiga som drabbas av klimatförändringarna.

4.3 Klimat, klass och kön

Det finns stora skillnader mellan fattiga och rika även inom länder. Vi anser att det behöver synliggöras vilka som överskrider sitt miljöutrymme och med hur mycket, såväl nationellt som globalt. Att synliggöra ojämlikheterna är att visa hur det globala klassamhället ser ut i praktiken.

Debatten som förs om klimatet fäster knappt någon uppmärksamhet alls på kön, trots att det är kvinnor som drabbas hårdast av miljöförändringarna samtidigt som det är män som belastar miljön mest, i såväl rika som fattiga länder. Det handlar om makt och resurser och världens kvinnor har alltså inte jämställda levnadsvillkor i förhållande till män. Vi anser att det är nödvändigt att lyfta klimatfrågorna ur ett genusperspektiv.

4.4 Rika påverkar klimatet mer

Både fattiga och rika människor är en del av problemen när det gäller dagens konsumtion; fattiga för att de har tillgång till för lite resurser och rika för att de använder för mycket resurser. Fattiga människors låga konsumtion och påverkan på miljön utgör på ett sätt en räddning för rika människor eftersom de fattiga i så begränsad utsträckning tär på mänsklighetens gemensamma resurser.

I hela världen beräknas 1,2 miljarder människor leva i extrem fattigdom och 850 miljoner är kroniskt undernärda. I länderna i Afrika söder om Sahara

dör ett av nio barn innan de fyller fem. Det innebär att barnadödligheten i detta område är nästan 16 gånger så hög som i den rikare delen av världen. Ungefär en fjärdedel av världens befolkning har inte tillgång till elektricitet. I denna situation är utveckling det överordnade målet för dessa utvecklingsländer.

Dagens i-länder har under de senaste 200 åren gynnats av en koldioxidintensiv produktion och har stått för uppemot 80 procent av de utsläpp av växthusgaser som människan gett upphov till. Och skillnaderna i utsläppen består än i dag. Höginkomstländer släpper ut stora mängder koldioxidekvivalenter (CO₂e) per person och år: Australien 26,6 ton, USA 22,2 ton, Kanada 21,3 ton, Tyskland 11,3 ton, Japan 10,2 ton och Sverige 7,9 ton. Det ska jämföras med utvecklingsländernas utsläpp: Kina 7,8 ton, Indien 1,9 ton och Bangladesh 0,9 ton (World Resource Institute, 2010).

Även inom länder finns stora skillnader i miljöpåverkan. Enligt en KTH-avhandling har låginkomsttagare ofta mindre miljöpåverkan än de med högre inkomster (Karin Bradley, Institutionen för samhällsplanering och miljö på KTH). Ensamstående kvinnor med barn, boende i hyresrätt och personer med låg inkomst tillhör de grupper som bidrar minst till klimatförändringarna. Oavsett om de sopsorterar och handlar ekologiskt eller ej har låginkomsttagare en mindre miljöpåverkan än höginkomsttagare. Det beror på att låginkomsttagare har mindre bostäder, åker mer kollektivt och konsumerar mindre.

4.5 Fattiga drabbas hårdast

De länder som släpper ut mest växthusgaser är de som drabbas lindrigast av växthuseffekten. I stället är det utvecklingsländer som kommer att få bära 75–80 procent av klimatförändringarnas skador och kostnader, enligt Världsbanken (World Development Report, 2010). FN:s klimatpanel bedömer att effekterna av klimatförändringarna kommer att slå hårt mot världens fattiga regioner (Klimat effekter, anpassning och sårbarhet, 2007):

- ? I Afrika kommer ytterligare 75–250 miljoner människor att drabbas av ökad vattenbrist. Mindre nederbörd leder till att vissa delar av Afrikas matproduktion minskar med uppemot 50 procent.
- ? I Asien kommer tillgången till färskvatten att minska, kustnära områden drabbas av översvämningar och klimatförändringarna utgöra ett hot mot naturresurser och människors hälsa.
- ? I Latinamerika hotar klimatförändringarna att leda till stora förluster av biologisk mångfald. Vatten för konsumtion, jordbruk och energiproduktion påverkas signifikant. Livsmedelssäkerheten försämras och antalet hungriga människor ökar.
- ? Små önationer förväntas drabbas hårt av bl.a. höjd havsnivå, minskad tillgång till vatten och korallblekning.

Fel! Okänt namn

4.6 Män har större klimatpåverkan än kvinnor

Klimat och kön har starka kopplingar. Våra möjligheter och livsvillkor påverkas starkt av kön eftersom inkomst, förmögenhet och konsumtion är påtagligt könsrelaterad. Kvinnor står för en mindre del av det samlade konsumtionsutrymmet, inte minst i fråga om transporter, både för att de har mindre resurser än män och av sociala skäl. Detta gäller både bland rika och fattiga människor i Sverige.

Konsumtionsmönstren i fattiga länder skiljer sig markant med avseende på kön, t.ex. genom att pojkars och mäns behov av sjukvård och utbildning prioriteras framför flickors och kvinnors (Gerd Johnsson-Latham, En studie om jämställdhet som förutsättning för hållbar utveckling, Rapport till Miljöförberedningen, MVB 2007:02). Samtidigt är kvinnor genomgående mer engagerade i klimatfrågan än vad män är. Kvinnor anser också i större utsträckning att klimatfrågan är viktig och är mer villiga att genomföra åtgärder än vad män är (ARS research, 2007 i Annika Carlsson-Kanyama m.fl., Kvinnor, män och energi: makt, produktion och användning, FOI 2008).

4.6.1 Fakta om mäns större klimatpåverkan

- ? Män förbrukar mer energi. Ensamstående män utan barn gör av med 20 procent mer energi än kvinnor i samma situation (FOI 2008).
- ? Män tar bilen oftare. En mycket liten grupp, 10 procent av alla bilförare, primärt män, står för 60 procent av allt bilkörande (MVB 2007:02). Jämfört med kvinnors transportsätt är mäns transporter avsevärt mer energikrävande. Hela 40 procent av männens totala energianvändning går till transporter, medan motsvarande andel för kvinnor bara är 25 procent. Det har visat sig vara betydligt svårare att förändra mäns transportsätt för att minska klimatpåverkan. Också skillnaderna mellan unga kvinnor och män är tydliga när det gäller energianvändningen för transporter, vilket betyder att könsskillnaderna sannolikt kommer att bestå i framtiden (FOI 2008).
- ? Män har större klimatpåverkan i alla inkomstgrupper. Skillnaderna i totala nivåer av energiförbrukning beror mycket på utgifternas storlek och det gäller både kvinnor och män. Men kvinnors och mäns energiintensitet skiljer sig i alla inkomstgrupper enligt studien. Män har en högre energiintensitet (MJ per krona) för sina inköp relativt kvinnor i alla inkomstgrupper (FOI 2008).
- ? Män har makten i energibolagen. Män är kraftigt överrepresenterade i energiföretagens styrelser. Det motsvarar ungefär mäns genomsnittliga överrepresentation i svenska börsbolags styrelser: 77,7 procent.
- ? Män äter mer kött. Män äter också generellt betydligt mer rött kött än kvinnor.

4.7 Kvinnor mest utsatta

Kvinnor och män påverkas olika av klimatförändringarna. Därför är politiska åtgärder mot klimatförändringarna inte könsneutrala. Kvinnor och män, särskilt i fattiga länder, har olika ansvar, sårbarhet och skilda förutsättningar att minska utsläppen samt anpassa sig till klimatförändringarna.

4.7.1 Fakta om kvinnors utsatthet

- ? Kvinnor är fattigare. Kvinnor tillhör en stor del av världens fattiga människor och är därför, liksom barnen som oftast är kvinnors ansvar, mer sårbara än män för miljöförändringars negativa effekter. Kvinnors sårbarhet för klimatförändringarna påverkas av utbildningsnivå, sociala nätverk, delaktighet i lokala organisationer, tillgång till finansiella tjänster och hur stora tillgångar de äger i övrigt (Världsbanken, World Development Report, 2010).
- ? Kvinnor utsätts för risker. Kvinnor är utsatta för större risker under och efter miljökatastrofer. UN University har räknat fram att 50 miljoner människor behövde flytta p.g.a. miljöförändringar redan år 2010 och att av dessa är de flesta kvinnor och barn (Sida, Civil Society and Climate Justice Overview, 2008).
- ? Kvinnor påverkas mer av förändringar i naturresurser. Fattiga är generellt sett mycket beroende av naturresurser i sin omgivning. När exempelvis avskogning sker påverkar den kvinnors tillvaro starkt då tillgången till skogens frukter, ved, byggmaterial och medicinska växter förloras. Dessa är oftast avgörande för inte minst kvinnors möjlighet att överleva och generera inkomst till hushållet (Sida, Civil Society and Climate Justice Overview, 2008).
- ? Kvinnor är mindre sårbara om de har samma rättigheter som män. På platser där kvinnor och män har likvärdiga ekonomiska och sociala rättigheter påverkar klimatförändringarna kvinnor och män på liknande sätt. Eftersom mäns och kvinnors miljöpåverkan skiljer sig åt och män och kvinnor drabbas på olika sätt och i olika grad av klimatförändringarna är det viktigt att kvinnor inkluderas i beslutsfattandet om klimatfrågor och inkluderas i arbete som berör miljö och livsvillkor (Världsbanken, World Development Report, 2010).

Även beträffande kvinnors delaktighet i klimatarbetet finns stora skillnader. Världsbankens World Development Report 2010 konstaterar bl.a. följande om kvinnors delaktighet:

- ? Kvinnor är nödvändiga i klimatarbetet. Kvinnor representerar åtminstone hälften av världens jordbrukare och kvinnor och flickor är samtidigt huvudansvariga för att samla in vatten och ved. Utsläppsminskningar och anpassningsåtgärder, speciellt inom skogsbruket och jordbruket, går inte att förverkliga utan att använda kvinnors kunskaper och delaktighet.
- ? Kvinnor räddar liv. Välfärden före, under och efter extrema naturkatastrofer kan förbättras genom att inkludera kvinnor i katastrofhanteringen och

Fel! Okänt namn på

rehabiliteringen. I motsats till andra ställen som råkade ut för många dödsfall i samband med orkanen Mitch 1998, drabbades staden La Masica, Honduras, inte av några dödsfall. En bidragande orsak var att kvinnor i förväg hade fått utbildning i att tolka tidiga varningstecken och i riskhantering. Detta projekts slutsats var även att efter katastrofen utsattes man för mindre korruption vid distributionen av mat och för en mer rättvis fördelning av maten när kvinnor ansvarade för hanteringen.

- ? Kvinnor kan förbättra den biologiska mångfalden och vattenhanteringen. Ett program mot ökenspridning i Tunisien, som pågick mellan 2001 och 2006, bjöd in kvinnor för att bl.a. dela med sig av sina kunskaper om vattenhanteringen. Projektet resulterade i att kvinnor genomförde ett effektivt vatteninsamlings- och förvaringssystem. Den förbättrade vattenhanteringen ledde bl.a. till att växtligheten ökade och den biologiska mångfalden skyddades.
- ? Kvinnor stärker livsmedelssäkerhet och skyddar skogar. I Nicaragua, El Salvador och Honduras har kvinnor planterat 400 000 träd sedan 2001. Detta har förbättrat livsmedelssäkerheten och projektet ingår i ett internationellt klimatsamarbete.

5 Sveriges strategi inför Warszawa

5.1 Klimatförändringarna – det vetenskapliga underlaget inför Warszawa

FN:s klimatpanels (IPCC) fjärde utvärderingsrapport 2007 hade stor betydelse för att tydliggöra och underbygga det hot som den globala uppvärmningen utgör. Klimatpanelen kom i rapporten fram till att utsläppen till år 2050 måste minska med 50–85 procent (jämfört med år 2000) om temperaturökningen ska begränsas till 2–2,4 grader (jämfört med förindustriell nivå). Utsläppen måste dessutom nå sin topp senast 2015. Det innebär att koldioxid i atmosfären ska ligga mellan 350–400 ppm. I rapporten finns inget scenario för att den globala temperaturökningen ska hållas under 2 grader. Arbetet med IPCC:s femte utvärderingsrapport pågår och beräknas vara klart 2014. Sedan IPCC:s rapport 2007 har kunskapsläget modifierat bilden av klimatsystemet och enligt underhandsinformation kommer den rapporten i allt väsentligt stärka resultaten från tidigare rapporter.

Vid sidan om IPCC har mängder av andra vetenskapligt baserade rapporter presenterats som stärker bilden av att läget är akut. Följande slutsatser har bland annat kommit fram (Rapport från Regeringskansliet: Ny klimatvetenskap av Erland Källén och Markku Rummukainen, 2009):

- ? Ökningstakten av växthusgashalter i atmosfären är högre än tidigare.
- ? Den dramatiska havsisminskningen i Arktis kan vara det första exemplet på observerad tröskeleffekt.

- ? Det kan bli svårare än vad som hittills bedömts att begränsa den totala uppvärmningen till maximalt 2 grader. Ny forskning stödjer farhågor om att kolsänkor blir mindre effektiva.

I maj 2011 presenterades i Köpenhamn rapporten "Impacts of climate change on snow, water, ice and permafrost in the Arctic" om klimatet i Arktis som har sammanställts av närmare 200 polarforskare från hela världen. Rapporten kommer att fungera som underlag när FN:s klimatpanel presenterar sina nästa rapporter om klimatet 2013–2014. I rapporten konstaterar forskarna att klimatförändringarna i Arktis är betydligt mer omfattande och sker långt snabbare än vad man hittills trott. De nya modellerna visar att temperaturerna i Arktis till 2100 kan stiga med ytterligare 3 till 7 grader. Hittills har här redan en höjning på 2 grader skett. En sådan kraftig höjning till 2100 skulle innebära en kraftig isavsmältning och betydligt snabbare snösmältning under våren. Det skulle innebära att tundrornas permafrost kommer att tina över mycket stora områden. Avsmältningen av inlandsisen på Grönland tros bli så omfattande att den globala havsnivån höjs med 0,9–1,6 meter till 2100, vilket är dubbelt så mycket som IPCC förutspådde i sin senaste rapport från 2007. Sommaren 2012 var den isfattigaste som någonsin uppmätts i Arktis när det gäller havsisen.

I slutet av 2012 presenterade Världsbanken tillsammans med Potsdam Institute rapporten "Turn Down the Heat - Why a 4°C World Must Be Avoided". I den varnade de för att om inte kraftfulla åtgärder vidtas för att få ned utsläppen så kan temperaturen höjas med 4 grader Celsius redan till 2060. I rapporten lägger de stort fokus på att beskriva en värld som är 4 grader varmare. I synnerhet utvecklingsländerna skulle drabbas extremt allvarligt av fortsatt ökenutbredning, havsnivåhöjning, extrema väder och konflikter som en följd av sinande naturresurser. En sådan kraftig temperaturhöjning som 4 grader Celsius har inte jorden upplevt de senaste 20 miljoner åren. I förordet hoppas världsbankschefen Jim Young Kim att vi med denna rapport ska "chockas till handling".

5.1.1 Räcker tvågradersmålet?

Klimatforskaren James Hansen m.fl. har kraftigt ifrågasatt tvågradersmålet och menar att det kan få förödande effekter. Man har bl.a. lyft fram riskerna för ett "albedo-omslag" (kraftig minskning av snö- och istäckta ytor med resultatet att mindre solinstrålning reflekteras tillbaka ut i atmosfären och istället absorberas med resultatet att det blir ännu varmare), vilket ytterligare skulle förstärka temperaturhöjningen vid polerna med isavsmältning som följd och med en mycket kraftigare havshöjning än beräknat. Dessutom uppmärksammas att IPCC:s klimatmodeller för havshöjning inte inbegriper isavsmältningen eller metanutsläppen från en tinande tundra. James Hansen identifierar 350 ppm som ett vetenskapligt utsläppsmål och får även stöd i detta genom en annan studie av professor Johan Rockström, tidigare vid Stockholm Environment Institute (SEI), som klassificerar det som ett planetärt gränsvärde.

Fel! Okänt namn på

I samband med de vetenskapliga rönen för att stabilisera koldioxidkoncentrationen på 350 ppm (jämfört med dagens 400 ppm) och en global uppvärmning på högst 1,5 grader startades en global opinion för denna målsättning. Bakom kravet står ett hundratal utvecklingsländer och önationer som drabbas hårdast av klimatförändringarna.

SMHI överlämnade i september 2011 rapporten ”Uppdatering av den vetenskapliga grunden för klimatarbetet” (SMHI, september 2011) till regeringen om vad som hänt inom den senaste forskningen sedan IPCC:s sammanställning 2007. Även denna rapport visar att forskningen nu ser större och värre konsekvenser än 2007. Havsnivåhöjningen bedöms kunna bli än större detta århundrade och våra ekosystem, inte minst de marina, är under ett större hot än vad som befarades för fem år sedan. SMHI har studerat ett antal simuleringar för att se vilka utsläppsmål som krävs för att nå olika temperaturmål. För att med en sannolikhet på 70 procent nå ett globalt 1,5 graders mål krävs sannolikt globala nollutsläpp redan runt 2050.

5.2 Nya klimatmål inför Warszawa

Det vetenskapliga underlaget har sedan 2007 stärkt bilden av att klimatförändringarna är mer omfattande och sker i en snabbare takt än beräknat. Att hålla fast vid ett mål om högst 2 graders global uppvärmning innebär stor osäkerhet och ökar riskerna för en katastrofal klimatförändring.

Förhandlingarna på FN:s klimatomöte i Cancún, COP 16, i december 2010 resulterade i tillsättandet av en utredning om att bekämpa temperaturökningen till högst 1,5 grader. Problemet med en sådan inriktning är att det ytterligare fördröjer antagandet av ett globalt klimatmål som minimerar riskerna på en acceptabel nivå. Vetenskaplig solid grund finns redan för målsättning om att begränsa temperaturhöjningen till maximalt 1,5 grader och att stabilisera koldioxidhalten vid 350 ppm. Sverige bör inför förhandlingarna på klimatomötet i Warszawa COP 19/CMP9 ansluta sig till de forskare, nationer och organisationer som kräver detta klimatmål. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

I likhet med andra industrialiserade länder har Sverige ett stort historiskt ansvar för sina utsläpp som starkt bidragit till klimatkrisen. I-länderna har fyllt en mycket stor del av det totala utsläppsutrymmet och därmed begränsat andra länders utveckling. Man kan därför på goda grunder hävda att Sverige har en klimatskuld. I en strävan efter att utsläppen per capita ska jämnas ut mellan länder är det därför rimligt att även hänsyn tas till det historiska ansvaret. I metoden Greenhouse Development Rights (GDR) etableras en global utsläppsbudget och krav på att utsläppsminskning och finansiering fördelas mellan länder efter historiskt ansvar och ekonomisk förmåga. Sverige bör inför förhandlingarna på FN:s klimatomöte, COP 19 i Warszawa, verka för att metoden får genomslag i kommande avtal. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

För att uppnå ett globalt 1,5-gradersmål anser Vänsterpartiet att Sverige måste skärpa sina nationella utsläppsminskningmål till år 2020 och 2050.

Till år 2020 ska de totala utsläppen av växthusgaser i Sverige minska med minst 45 procent (jämfört med 1990) genom åtgärder inom landet. För den icke handlande sektorn, blir vårt klimatmål minskningar med 52 procent i Sverige jämfört med 1990. I ton räknat handlar Vänsterpartiets klimatmål om att minska utsläppen med 32,5 miljoner ton koldioxidkvivalenter (CO₂e) i Sverige. Vi vill gå från 72,3 miljoner ton CO₂e 1990 till 39,8 miljoner ton CO₂e 2020. Dessutom ska Sverige hjälpa andra länder att kraftigt minska sina utsläpp genom klimatbistånd och ny klimatfinansiering inom främst FN:s regi. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Till år 2050 ska de totala utsläppen av växthusgaser i Sverige minska med 100 procent, dvs. vara noll. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5.3 Sverige måste ta eget ansvar

Vänsterpartiet vill att Sverige ska tillhöra de ledande länderna i världen i klimatomställningen. Idag gör vi inte det. Många av de progressiva förslagen om att skärpa utsläppsmålen, öka klimatfinansieringen och ta ett större ansvar på hemmaplan kommer från andra länder. Vänsterpartiet tycker därför att det är dags att ställa om Sverige på allvar samt att Sverige ska inta tätt positionen för klimatet och planetens överlevnad.

Mer än en tredjedel av regeringens klimatåtgärder görs genom uppköp av billiga utsläppskrediter i andra länder. Dessutom har den borgerliga regeringen drivit denna politik på EU-nivå och underminerat EU:s klimat- och energipaket genom att tillåta stora uppköp av utsläppskrediter istället för investeringar på hemmaplan. Mekanismen för ren utveckling (Clean Development Mechanism, CDM) är en av Kyotoprotokollets två projektbaserade mekanismer. Dess uttalade mål är att bidra till en hållbar utveckling i utvecklingsländer och samtidigt hjälpa industriländer att nå sina klimatmål. CDM tillkom emellertid inte för att i första hand öka takten i utsläppsminskningarna utan istället för att flytta genomförandet av redan beslutade åtgärder från industriländerna till platser där de är billigare att genomföra. Det innebär att rika länder genom investeringar i CDM-projekt kan köpa utsläppskrediter från fattiga länder och sedan tillgodoräkna sig dessa som sina egna utsläppsminskningar.

I sin argumentation brukar den borgerliga regeringen hävda att dess köp av utsläppskrediter är ”stöd till utvecklingsländer”, vilket är missvisande då syftet inte är att stödja utvecklingsländer utan att köpa sig fri från att vidta klimatåtgärder på hemmaplan. Vänsterpartiet anser att det är mycket anmärkningsvärt att den borgerliga regeringen gjort köp av utsläppskrediter till en bärande del av sin klimatpolitik. Metoden är ny och har uppenbarligen allvarliga brister. CDM innebär att nödvändiga investeringar på hemmaplan uteblir och risken är stor att klimatmål inte nås. Riksrevisionen har granskat den svenska stora användningen av CDM och fört fram befogad kritik i rapporten ”Klimatinsatser utomlands – statens köp av utsläppskrediter”, RiR 2011:8. Det är bra, men en större granskning krävs. Vi menar att internationella kli-

Fel! Okänt namn på

matinvesteringar är nödvändiga men att dessa inte bör användas för att nå det nationella klimatmålet. Istället för köp av utsläppskrediter med tveksam miljöeffekt vill Vänsterpartiet driva en politik för kraftfulla klimatinvesteringar i utvecklingsländerna. Det ska vara investeringar som bidrar till nya minskningar av utsläppen och som inte ska användas för att nå vårt nationella klimatmål. Mot bakgrund av det anförda anser Vänsterpartiet att Sveriges köp av utsläppskrediter via CDM för att uppnå det nationella klimatmålet ska upphöra. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5.4 EU måste höja klimatmålet

EU:s målsättning är att minska utsläppen med 20 procent till 2020, men att detta kan höjas till 30 procent om andra länder höjer sina åtaganden. Vänsterpartiet menar att detta defensiva ställningstagande bygger på en felaktig föreställning att det är samhällsekonomiskt olönsamt att gå före i en nödvändig omställning. Dessutom har EU på Balitoppmötet anslutit sig till IPCC:s forskningsrapport som kräver minskningar på 25–40 procent i den utvecklade delen av världen till 2020. Ska de rika länderna nå detta mål måste Sverige och EU gå före. Det görs bäst genom att vi själva tar ansvar och gör de kraftigaste minskningarna bland i-länderna. Vänsterpartiet anser därför att EU bör ha som mål att minska utsläppen med minst 40 procent till 2020.

Ett antal länder i EU, dock ej Sverige, har under det senaste året verkat för att EU bör höja sin målsättning till 30 procent. Vänsterpartiet anser att en höjning till 30 procent vore ett bra steg mot vår målsättning om att minska utsläppen med 40 procent. Därför bör Sverige inför klimatoppmötet i Warszawa driva kravet att EU höjer sitt klimatmål till 30 procent till 2020. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5.5 Bindande och rättvisa klimatavtal

Kyotoprotokollet är det internationellt bindande avtal som finns. På klimatoppmötet i Doha, COP 18, beslutades om en förlängning till 2020. Samtidigt fortsätter förhandlingarna om ett helt nytt rättsligt bindande globalt avtal. Det ska vara färdigt 2015 och träda i kraft 2020, då det ska ersätta Kyotoprotokollet. Kyotoprotokollet har bristande ambitioner samt en svaghet i att stora utsläppsländer som USA, Kanada och Japan inte är med. Men i protokollet finns en rättvis ansvarsfördelning mellan industri- och utvecklingsländer och principer om ansvarsfördelning mellan nord och syd som är viktigt att stå fast vid. Sverige bör verka för att det internationella klimatavtal som sluts efter Kyotoprotokollet ska vara legalt bindande och att avtalet ska vara rättvist i så måtto att industriländer ska ta ett större ansvar än utvecklingsländer. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

I en forskningsrapport från norska klimatforskningsinstitutet Cicero 2011 konstateras att inte mindre än 26 procent av de globala koldioxidutsläppen kommer från produktion av varor som konsumeras i ett annat land. Flödet av

varor från u-länderna till konsumenter i rika länder tenderar att bli allt större. Totalt har de fattiga ländernas utsläpp från varor som skickas till i-länderna fördubblats sedan 1990. Den totala mängden är större än vad i-länderna har lyckats minska sina utsläpp med genom Kyotoprotokollet. Ett flertal andra internationella studier pekar även de på att en stor andel av den utsläppsökning som skett globalt de senaste decennierna beror på den rika världens ökande konsumtion.

För att uppnå rättvisa klimatavtal måste hänsyn tas till den rika världens ökade konsumtion. Sverige bör inför klimattoppmötet i Warszawa verka för att en konsumtionsbaserad bokföring blir central i de internationella klimatförhandlingarna. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5.6 Klimatfinansiering

I FN:s klimatkonvention (UNFCCC) från 1992 är principerna för hur framtida klimatöverenskommelser ska göras klara. Det är de industrialiserade länderna som historiskt sett smutsat ned och därför måste ta ledningen för utsläppsminskningarna (Art 3.1). Vid klimatkonventionens toppmöte i Bali 2007 enades länderna om en handlingsplan för hur den rika världen ska stödja de som drabbas värst av klimatförändringarna. En av knäckfrågorna är hur teknik och resurser ska kunna föras över till syd. Handlingsplanen slår fast att de rika länderna måste hjälpa de fattiga med finansiellt stöd och ny teknik, och man konstaterar att resurserna måste vara ”tillräckliga, förutsägbara och beständiga”. Sverige bör även verka för att klimatfinansiering inte ska ske på bekostnad av gjorda åtaganden rörande utvecklingsbistånd, det vill säga finansieras utanför det ordinarie biståndet med nya additionella medel. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Det har gjorts många uppskattningar kring kostnaderna för att bekämpa klimatförändringarna i den fattiga världen. Totalsummorna varierar mellan 28 och 200 miljarder dollar per år beroende på om det är Världsbanken, frivilligorganisationer, EU-kommissionen eller klimatkonventionen som gör uppskattningen. Nicholas Stern, författare till den omtalade Sternrapporten från 2006, landar i sin bok ”The Global Deal” på 100 miljarder dollar per år. Det är mycket pengar, lika mycket som världens samlade bistånd, men fortfarande bara en bråkdel av de räddningspaket som avsattes för att rädda världens banker när finanskrisen bröt ut 2008.

På klimattoppmötet i Bali lanserade den norska regeringen förslaget om att auktionera ut en del av utsläppsrätterna i den framtida globala handeln med utsläppsrätter. Om i-länderna måste betala för 2 procent av utsläppsrätterna skulle det generera kring 20 miljarder dollar/år hade den norska regeringen räknat ut. För närvarande pågår endast en begränsad handel med utsläppsrätter på global nivå, men efter 2012 väntas handeln ta fart när de rika länderna måste sänka sina utsläpp eller köpa utsläppsrätter. Fördelen med det norska förslaget är att det snarast är att se som en finansieringsmekanism. När det väl är på plats genererar det pengar oavsett vilka regeringar som styr i de olika rika länderna. Auktioneringsandelen kan också justeras uppåt, vilket på sikt är

Fel! Okänt namn på

ett troligt scenario, om behoven visar sig vara större än de intäkter som genereras.

Schweiz har presenterat ett finansieringsförslag baserat på en global koldioxidskatt på förbränning av fossila bränslen. Förslaget innebär också att länder med låga utsläpp ska befrias helt från skatten. G77 och Kina har föreslagit inrättandet av en ny fond för klimatinsatser i syd. Fonden ska helt vara underställd UNFCCC:s ledning. Fonden ska finansieras med bidrag från de rika ländernas budgetar på 0,5–1 procent av respektive BNP. Avgifter på den globala flygtrafiken, sjöfarten och oljehandeln har också förts fram som tänkbara finansieringskällor. EU:s 27 ledare föreslog 2009 en skatt på valutatransaktioner, en så kallad Tobinskatt, som intäktskälla för klimatåtgärder.

Kanske kan en framtida lösning vara en kombination av flera olika finansieringsförslag. Det europeiska kyrkliga nätverket Aproved har lagt fram ett förslag som binder ihop ett flertal förslag till en ny klimatfond i UNFCCC:s regi. Det utesluter inte andra intäktskällor vid sidan av utsläppshandeln.

Tyvärr har IMF och Världsbankens engagemang när det gäller klimatfrågorna hitintills lämnat mycket att önska. Trots det har regeringen valt att låta stora delar av Sveriges internationella klimatarbete kanaliseras via Världsbanken. I april 2012 krävde 115 organisationer runtom i världen i ett öppet brev till ansvariga ministrar, i Sveriges fall Anders Borg, att ge ökat stöd till FN:s klimatfond, UN Green Climate Fund (GCF), som saknar tillräckliga resurser. Grupperna uppmanar också till att fullborda den utfasning av Världsbankens klimatfonder, Climate Investment Funds (CIF:s), som utlovats i och med att FN:s fond träder ikraft. FN:s klimatfond anses bättre kunna möta utvecklingsländerns behov av att hantera klimatkrisen än Världsbanken givet dess fortsatta finansiering av fossila bränslen, bristande MR-perspektiv och bristande inflytande för fattiga länder. Vänsterpartiet stödjer detta krav. Sverige bör i internationella förhandlingar verka för att institutioner för klimatfinansiering ska underställas FN och inte Världsbanken för att säkerställa demokratisk styrning. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

På FN:s klimatmöte i Cancún enades man om en klimatfond som innebär att 100 miljarder dollar per år från 2020 avsätts för klimatåtgärder i fattigare länder. Ett första styrelsemöte ägde rum i augusti i år – behoven är nu stora för att snabbt få fram tillräckliga medel till utvecklingsländerna.

Hittills har dock mycket litet skett för att realisera nya förslag på finansieringskällor, trots att forskare pekar på växande kostnader för anpassning och skador i fattiga länder som följd av industriländernas historiska utsläpp. Sverige ska i internationella klimatförhandlingar vara pådrivande för att skapa nya finansieringsmekanismer med tillräckliga, stabila och förutsägbara summor till klimatåtgärder i utvecklingsländerna. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vi är även oroade över den svenska regeringens hantering av intäkterna från EU:s handel med utsläppsrätter. Enligt EU:s direktiv om handel med utsläppsrätter (2009/29/EG) ska minst 50 procent av intäkterna från auktioneringen av utsläppsrätterna gå till klimatåtgärder. Regeringen öronmärker inte dessa intäkter, utan man tillför dem endast till statsbudgeten. Vänsterpartiet

kräver att regeringen lever upp till EU-direktivet och öronmärker auktioneringssintäkterna till klimatåtgärder i enlighet med direktivet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5.7 Översyn av CDM

Mekanismen för ren utveckling (Clean Development Mechanism, CDM) är en av Kyotoprotokollets två projektbaserade mekanismer. Dess uttalade mål är att bidra till en hållbar utveckling i utvecklingsländer och samtidigt hjälpa industriländer att nå sina klimatmål. CDM tillkom emellertid inte för att i första hand öka takten i utsläppsminskningarna utan för att flytta genomförandet av redan beslutade åtgärder från industriländerna till platser där de är billigare att genomföra. Det innebär att rika länder genom investeringar i CDM-projekt kan köpa utsläppskrediter från fattiga länder och sedan tillgodoräkna sig dessa som sina egna utsläppsminskningar.

För att CDM ska fungera som det är tänkt förutsätter det att systemet verkligen leder till utsläppsminskningar. För att uppnå utsläppsminskningar måste CDM-projekten vara ”additionella”, dvs. de skulle inte ha kommit till stånd i mottagarländerna utan de rika ländernas finansiering. Om rika länder investerar i CDM-projekt som skulle ha blivit av även utan de rika ländernas finansiering kommer mängden växthusgaser i världen att öka. Det beror på att det land som köper utsläppsminskningarna gör en CDM-investering istället för att minska utsläppen inom sitt eget land.

Flera internationella granskningar pekar på stora brister i CDM:s miljöeffekter. Enligt Öko-institutet i Tyskland kan man ifrågasätta om 40 procent av projekten verkligen är additionella (Is the CDM fulfilling it's environmental and sustainable development objectives? An evaluation of the CDM and options for improvement. Öko-Institut, 2007).

Forskning från Stanford University i USA anger att hälften av de klimatprojekt som Sverige och många andra rika länder satsar på i utvecklingsländer inte ger några minskningar av utsläppen av växthusgaser (Michael Wara, Measuring the Clean Development Mechanism's performance and potential, 2009).

EU-parlamentet kräver i sin klimatresolution från 2009 att de flexibla mekanismerna måste ses över och att CDM ska begränsas till endast högkvalitativa projekt som ger dokumenterade minskningar (2050: Framtiden börjar idag: rekommendationer för EU:s framtida integrerade politik i klimatfrågan, resolution antagen av EU-parlamentet den 4 februari 2009). Många studier visar dessutom att CDM-projekten inte uppnår målet om att bidra till en hållbar utveckling.

Själva idén med CDM är att det ska vara billigare och mer kostnadseffektivt att klimatinvestera i fattiga länder jämfört med att endast genomföra nationella klimatåtgärder. Men CDM:s kostnadseffektivitet ifrågasätts. Scocco & Alfredsson menar i rapporten ”Konsten att nå både klimatmål och tillväxt” (Institutet för tillväxtpolitiska studier [ITPS], nuvarande Tillväxtanalys, 2008) att kostnadseffektiviteten för åtgärder på hemmaplan kraftigt underskattas.

Fel! Okänt namn på

Rapporten menar att föreställningen att det är billigt att minska utsläppen i länder som är fattiga inte stämmer och att regeringens klimatpolitik till stora delar vilar på en felaktig verklighetsbeskrivning.

Även den liberala tankesmedjan Fores ifrågasätter CDM:s kostnadseffektivitet. De menar att det är ”en överdrift” att kalla CDM för kostnadseffektiv. Det mest effektiva sättet att minska utsläppen är att alla minskar sina egna utsläpp på hemmaplan. Att köpa utsläppsminskningar utomlands kommer alltid att vara sämre än det, enligt Fores (Gabriella Larsson, Köp av utsläppsminskningar utomlands, Fores 2008).

Vänsterpartiet menar att CDM-systemet måste utvärderas i grunden. Innan en sådan utvärdering har gjorts borde den svenska regeringen avstå från att använda CDM. Sverige bör verka för en internationell översyn som gör en noggrann utvärdering av CDM. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5.8 Tekniköverföring

För att utvecklingsländer ska ha några möjligheter att bromsa sina egna utsläpp och samtidigt utvecklas behöver de få tillgång till modern miljöteknik. Genom att förändra patentlagstiftningen skulle tekniköverföring gynnas. Innovationerna inom förnybar teknik, jordbruk och datamodullering i syfte att förutsäga väder osv. finns ofta koncentrerade hos företag inom den rika världen. När utvecklingsländer vill utveckla tekniker för förnybar energi och hållbar livsstil, till exempel genom att bygga ut vindkraften, måste de antingen betala dyra patentlicenser eller använda gammal teknik där patenträtten gått ut. De har helt enkelt inte råd med den modernaste och miljövänligaste tekniken. Grön teknik som bekämpar klimatförändringarna bör ges samma undantag inom TRIPS-avtalet som livsbesparande mediciner har fått. Sverige bör i internationella klimatförhandlingar verka för detta. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5.9 Genusperspektiv på klimatåtgärder

Globalt har genusinriktade projekt som syftar till att antingen minska utsläppen eller anpassa sig till klimatförändringarna visat att kvinnors fulla delaktighet i beslut räddar liv, skyddar känsliga naturresurser och minskar utsläppen av växthusgaser. I många utvecklingsländer har kvinnor och män haft olika roller när det gäller hantering av naturresurser. Med ett förändrat klimat kan kvinnor, som ofta ansvarar för vatten- och matförsörjning, bli särskilt drabbade. Alla mekanismer eller finansieringar för katastrofhantering, utsläppsminskning eller anpassning kommer att vara otillräckliga ifall kvinnor inte deltar fullt ut i utformning, beslutsfattande och genomförande. För att klimatanpassningen ska vara effektiv måste bakomliggande underlag innehålla genusanalyser av de åtgärder som görs. Sverige bör vara drivande för att jämställdhetsperspektivet och vikten av kvinnors delaktighet särskilt lyfts

fram i alla klimatpolitiska sammanhang internationellt. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5.10 Inga subventioner till fossil energi

Regeringar världen över ger subventioner åt olje- och gasbranschen som omfattar 150–250 miljarder dollar årligen (Sternrapporten, 2006). Därutöver kan de hundratals eller rent av tusentals miljarder dollar som satsas på militära operationer i syfte att skydda oljeutvinning läggas till. Världsbanken är den största multilaterala bidragsgivaren och har gett ungefär 8 miljarder dollar i oljesubventioner sedan år 2000. Och detta stöd växer. År 2006 ökade Världsbankens krediter till energisektorn med över 50 procent och av dessa går 77 procent till olja och gas medan endast 5 procent satsas på förnybar energi (Utsläpp och Rättvisa, Rikard Warlenius, 2008).

På FN:s stora möte om biologisk mångfald i Nagoya 2010 fattades beslut om att åtgärder ska tas fram för att miljöskadliga subventioner ska fasas ut. Den svenska regeringen har i styrdokument slagit fast att de svenska miljöskadliga subventionerna ska kartläggas och fasas ut. Men ännu har vi inte sett någon sådan plan. Sverige bör anta en handlingsplan för utfasning av de svenska miljöskadliga subventionerna. Se även Vänsterpartiets motion 2013/14: MJ302 Biologisk mångfald.

5.11 REDD

Avverkning och utarmning av skog står för ungefär en femtedel av utsläppen av växthusgaser. REDD (Reducing Emissions from Deforestation and Forest Degradation) är ett program inom FN:s klimatarbete för att minska utsläppen av växthusgaser genom att minska avskogningen. I utvecklandet av mekanismer för skogsskydd i syd måste biologisk mångfald och lokal- och urfolks rättigheter respekteras. För att finansiera framtida skydd av regnskogarna ska åtgärder inte kopplas till en utsläppsmarknad där minskningar kvittas mot fortsatta utsläpp från verksamheter i i-länder. Sverige ska istället i klimatförhandlingar verka för att ett fondbaserat system för REDD utvecklas. Detta ska riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

6 Klimatpolitik i Sverige

6.1 Klimatbistånd

Trots att det är den rika världen som står för den största delen av utsläppen, är det de fattiga som drabbas hårdast. Vänsterpartiet vill därför ha ett separat klimatbistånd. Det ska bestå av nya additionella medel. Arbetet med att möta och förebygga klimatförändringarna får aldrig ske på bekostnad av viktiga insatser för minskad fattigdom, jämställdhet osv. Tvärtom vill vi

Fel! Okänt namn på

genomföra en stor satsning på ett klimatbistånd som ligger utöver enprocentmålet. På så vis undandrar vi inte resurser från andra viktiga områden. Vi föreslår därför att ett bilateralt klimatbistånd införs där 0,5 miljarder avsätts 2014, utöver den föreslagna biståndsramen. Pengarna ska användas till förebyggande klimatåtgärder som motverkar konsekvenserna av de klimatförändringar vi redan ser. Detta klimatbistånd bör öka till 1 miljard 2015 och 2016.

Det behövs dessutom en klimatfinansiering inom ramen för FN:s klimatförhandlingar om en efterföljare till Kyotoprotokollet. Vi avsätter därför 500 miljoner kronor per år i nya klimatpengar som ska användas till multilateralt klimatbistånd inom ramen för FN:s klimatarbete. Genom att avsätta sammanlagt 4 miljarder kronor de kommande tre åren i klimatbistånd och klimatfinansiering kan Sverige återupprätta sin trovärdighet i de internationella klimatförhandlingarna. På så sätt hoppas vi att Sverige kan bli ett av de ledande länderna i världen för att en hållbar överenskommelse snart kommer till stånd.

EU behöver också ta ett större ekonomiskt ansvar för att stödja dem som drabbas värst av klimatförändringarna. Men EU har ingen enskild budgetpost för klimatbistånd. Sverige bör i klimatförhandlingar verka för att det inrättas en enskild budgetpost för klimatbistånd i EU:s budget för att garantera att klimatsatser inte sker på bekostnad av gjorda åtaganden rörande utvecklingsbistånd. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Se även Vänsterpartiets motion om bistånd, 2013/14:U264 En svensk utvecklingspolitik för rättvisa, jämställdhet och hållbar utveckling.

6.2 Klimatprogram för minskade utsläpp och nya jobb

Ett nytt klimatprogram bör inrättas med syfte att minska utsläppen av växthusgaser och energianvändningen samt skapa nya jobb – klimatjobb. Mellan 2014–2016 satsar vi 3 miljarder kronor på att minska utsläppen och skapa nya jobb. Stödet ska kunna sökas av kommuner, landsting och företag. Stödet ska bland annat gå till utbyggnad av biogas, installation av fjärrvärme, övergång till biobränslen och övrig förnybar energi, energieffektivisering, klimatanpassningsåtgärder och klimatinformation för en hållbarare livsstil. Programmet utvidgas till att också innefatta klimatanpassningsåtgärder inom bygande och samhällsplanering. Klimatprogrammet väntas minska utsläppen med cirka en miljon ton koldioxidekvivalenter per år.

Klimatprogrammen ska

- ? bidra till minskade utsläpp av växthusgaser,
- ? gå till de samhällsekonomiskt mest lönsamma projekten,
- ? bidra till utveckling av ny, grön teknik,
- ? skapa nya jobb,
- ? ge ökad information för hållbar livsstil och
- ? stärka klimatanpassningen.

Tidigare erfarenheter visar att satsningar på miljö och klimat kan minska utsläppen kraftigt. Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) har efterfrågat nya klimatinvesteringsprogram. Det tidigare klimatinvesteringsprogrammet, Klimp, infördes av den rödgröna majoriteten 2003 och var en vidareutveckling av de lokala investeringsprogram (LIP) som infördes 1998.

Klimatnyttan per bidragskrona ökade med tiden. Trots att Klimp var framgångsrikt och en enig Klimatberedning föreslog ett utvecklat investeringsprogram, valde regeringen att avveckla Klimp och verksamheten löpte ut 2012. Under perioden 2003–2012 användes 1 175 miljoner i statliga bidrag för stöd till klimatinvesteringar, vilket resulterade i att kommuner och företag investerade närmare 6 miljarder i klimatförbättrande åtgärder. Totalt beviljades 751 åtgärder stöd som ledde till en minskad användning av fossil energi med 2,2 TWh per år och ökning av förnybar energi med 1,6 TWh per år. Dessutom har LIP och Klimp skapat tusentals nya jobb i Sverige i offentlig sektor och i företag trots att sysselsättningseffekter aldrig var en uttalad målsättning med Klimp. Vad som ovan anförts om att införa ett nytt klimatprogram bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

6.3 Klimatminister och klimatdepartement

Genom inrättande av en renodlad klimatminister, som inte ska ersätta miljöministern, skapas unika möjligheter att klimatmålsättningarna förverkligas snabbast möjligt. En klimatminister ska ha det övergripande ansvaret för hela klimatfrågan från internationella förhandlingar på området till investeringar i kollektivtrafik och stöd till att energisnara bostäder. På så vis kan klassiska revirstrider som hindrar åtgärder för klimatet undvikas.

Det är också till gagn för det konventionella miljöarbetet om det inrättas en renodlad klimatminister. Det finns stor risk att en miljöminister blir så upptagen av klimatarbetet att andra miljöfrågor hamnar på efterkälken. Enligt Naturvårdsverket beräknas i nuläget att endast 2 av 16 miljömål uppnås till 2020 med nuvarande styrmedel. Det handlar om den biologiska mångfalden, övergödningen, utarmningen av skogen och kemikaliesamhället, för att nämna några exempel. Genom att lägga klimatfrågorna på en separat minister kan miljöministern lägga större fokus på detta viktiga arbete.

Sverige bör ansluta sig till de länder som har en klimatminister som enbart ansvarar för klimatfrågor. För att samla alla klimatpolitiska frågor och skapa helhetsgrepp bör även ett klimatdepartement inrättas.

6.4 Klimatbudget

Världen riskerar att gå mot en global temperaturhöjning med stora ekonomiska och sociala effekter som följd. För att undvika stora mänskliga lidanden och betydande ekonomiska förluster krävs ökade åtgärder i form av investeringar och styrmedel för att minska utsläppen av växthusgaser. En sådan omställning kräver att det ekonomiska ramverket utformas i enlighet med

Fel! Okänt namn på

nödvändiga klimatåtgärder. I likhet med Storbritanniens Climate Change Act bör Sverige anta en klimatbudget. Även den danska regeringen har för avsikt att under hösten 2013 lägga fram en proposition om en klimatlag för att utforma en plan för 40-procentig minskning av utsläppen genom åtgärder i alla samhällssektorer.

Klimatbudgeten ska innehålla utsläppstak för fossila växthusgaser i perioder om fem år med kraftigt minskade nivåer. Klimatmålen ska endast nås genom utsläppsminskningar inom landet och omfatta utsläpp inom såväl den handlande som den icke-handlande sektorn.

Med ett införande av en klimatbudget ges drivkraft för kostnadseffektivitet och en ekonomi inom ramarna för vad som är hållbart. För näringslivet ges förutsättningar för långsiktighet och stabilitet då statens budget kopplas samman med en koldioxidplan. Genom att lämpliga styrmedel, med noggrant förväntade effekter, tydligt kopplas till klimatbudgeten skapas en transparent och tydligt ansvarsfördelande process för samtliga sektorer och departement. Vad som ovan anförs om att införa en klimatbudget utifrån de klimatpolitiska målen bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

6.5 Miljömässig hänsyn i AP-fonderna

De nuvarande bestämmelserna säger att AP-fondernas placeringar ska vägledas av miljömässiga och etiska hänsynstaganden. Samtidigt slås det fast att dessa hänsynstaganden inte får innebära att AP-fonderna gör avkall på det övergripande målet om hög avkastning. Dessa mål kan ofta stå i konflikt med varandra och får konsekvenser eftersom det är tydligt att miljömässiga och etiska aspekter är underordnade avkastningskravet.

Vänsterpartiet har tidigare låtit riksdagens utredningstjänst (RUT) gå igenom AP-fondernas olika investeringar utifrån ett miljöperspektiv. AP-fonderna har olika sätt att redovisa sina investeringar, vilket innebär att det är svårt att få en heltäckande bild. Men den bild som framträdde var att alla AP-fonder hade placeringar i de fem stora oljebolagen och ingen hade någon större placering i förnybar energi.

Vid utgången av 2010 hade Första, Andra, Tredje och Fjärde AP-fonderna sammantaget investerat ca 9 525 miljoner kronor i "Big Oil" företagen. Vi menar att det inte är en hållbar utveckling när ingen av AP-fonderna har förnybar energi bland sina största investeringar. Investeringar i förnybar energi behövs för att vi ska kunna ställa om samhället i en mer hållbar riktning. Mot denna bakgrund bör en av AP-fonderna ges ett särskilt uppdrag att investera i förnybar energi. Se även vår motion 2013/14:Fi202 AP-fonderna.

6.6 Förnybar energi

Vänsterpartiet vill att investeringar i det svenska energisystemet ska bidra till miljö- och klimatomställningen. Mot den bakgrunden är en fortsatt satsning

på förnybar energiproduktion nödvändig för att nå ett ekologiskt hållbart samhälle.

Vi vill höja ambitionsnivån i elcertifikatssystemet till 30 TWh till år 2020 för att främja utbyggnaden av förnybar elproduktion. Vårt långsiktiga mål är 100 procent förnybart till 2040. Vindkraften ökar kraftigt både i Sverige och globalt. Vi vill skapa förutsättningar för svensk vindkraft genom satsning på forskning och utveckling. Särskilt den havsbaserade vindkraften har stora utvecklingsmöjligheter men behöver pilotstöd, forskning och utveckling samt marknadsintroduktion.

Vi menar att den nuvarande modellen för uttagsbeskattning av vindkraftskooperativ är ologisk och orättvis. Vi menar att vindkraftskooperativ ska uttagsbeskattas med utgångspunkt från den verkliga kostnaden för att producera el och inte från dess marknadspris.

Stödet för solvärme och solceller måste förlängas och utökas. I dag finns det stora risker att Sverige tappar kompetens och fart i utvecklingsarbetet på området. Vänsterpartiet menar att ett planeringsmål på 9 TWh för solenergi bör införas.

Vi anser att Sverige, i likhet med vad som sker i många andra europeiska länder, ska underlätta för alla som vill producera egen el. Nettodebitering med halvårs avräkning bör därför införas för andelsägda och småskaliga anläggningar av förnybar energi. För att hela Sverige ska kunna ta del av den gröna el som produceras i norra Sverige måste nätkapaciteten byggas ut. Då kan elen överföras till södra Sverige där elförbrukningen är större. I ett läge när Svenska Kraftnät står inför stora investeringsbehov är det inte rimligt att de varje år ska ge hundratals miljoner i utdelning till staten.

Vattenfalls ägardirektiv måste utvecklas och bli tydligare för att bolaget ska vara det ledande energiföretaget i omställningen till en ekologisk och ekonomiskt affärsmässigt uthållig energiförsörjning inom samtliga de geografiska områden där bolaget är verksamt. Vattenfall ska genomföra en övergång till hållbar energiproduktion baserad på förnybara energikällor. Bolaget ska öka andelen forskning för förnybart utifrån hela Vattenfalls forskningsbudget. Dessutom ska vinster öronmärkas till miljöfonder med konkreta mål beträffande forskning, utveckling och utbyggnad av förnybar kraftproduktion samt utveckling av miljöteknik.

Vänsterpartiets förslag för energiomställning finns ytterligare beskrivet i motionen 2013/14:N222 100 procent förnybart.

6.7 Miljöteknikfond för kommersialisering av forskningsresultat

Svensk export av miljöteknik skapar jobb i Sverige och bidrar till att de globala klimatutmaningarna minskar. Men miljöteknikföretagens brist på kapital är ett hinder för utveckling av nya varor och tjänster. Energimyndigheten visar på stora brister framförallt i de tidiga skederna av en produkts eller ett företags utveckling, när de första kunderna ska sökas och modifieringar göras.

Fel! Okänt namn på

När marknaden inte fungerar måste staten träda in och ta sitt ansvar. Vänsterpartiet avsätter därför 500 miljoner kronor per år under en sexårsperiod till en miljöteknikfond, sammanlagt 3 miljarder kronor under perioden 2014–2020. Inriktningen ska vara hållbar industriell utveckling med inriktning mot minskad resursanvändning och energiförbrukning. Fokus ska ligga på kommersialisering av forskningsresultat. Vi utvecklar detta förslag vidare i motion 2013/14:N224 Miljöteknikfond.

6.8 Klimatlyft bostäderna

Vänsterpartiet föreslår att det införs ett statligt investeringsstöd för att stimulera ökat bostadsbyggande med inriktning mot miljövänliga hyresrätter. Med vårt förslag möjliggörs för en fördubbling av antalet nyproducerade hyresrätter jämfört med i dag. Som villkor för att ta del av stöden ställs krav på att boendekostnaderna blir rimliga enligt samma ordning som tillämpades inom det tidigare investeringsstödet som funnits. Målet ska vara ett i förväg fastställt produktionskostnadstak.

Investeringsstödet till nyproduktion ska bidra till klimatomställningen. Miljökraven bör vara högt ställda. För att få ta del av stödet ska fastigheterna därför vara energieffektiva och klara energiförbrukningskrav på 75, 65 och 55 kWh per kvadratmeter och år som är differentierade beroende på geografisk zon. Investeringsstödet ska riktas mot orter där bristen på ändamålsenliga och efterfrågade bostäder är särskilt stor. Även kooperativa hyresrätter liksom studentbostäder med hyresrätt omfattas av stödet. Bidraget kan uppgå till högst 300 000 kronor per lägenhet och med en stimulans på 25 procent.

Under de s.k. rekordåren 1961–1975 byggdes det över en miljon bostäder. I dag finns 850 000 lägenheter i flerbostadshus från denna period. Renoveringsbehovet är stort i en stor del av miljonprogrammen.

Vänsterpartiet vill skapa förutsättningar för att landets hyresgäster ska kunna bo i moderna, funktionella lägenheter med ökad tillgänglighet och med låg energiförbrukning samt låga koldioxidutsläpp. Befintligt bostadsbestånd bör upprustas för dagens och framtidens behov.

Därför föreslår vi att det införs ett upprustningsstöd för boende i flerbostadshus. Stödet riktas till hyresrätter eller bostadsrättsföreningar som genomför genomgripande renovering förutsatt att den leder till minst 30 procent minskad energianvändning. I dag utgör användningen av energi i bostäder och lokaler uppemot 40 procent av den totala energianvändningen. Upprustningsstödet bör utgå till 50 procent av arbetskostnaden upp till ett tak om 100 000 kronor per lägenhet (dvs. 50 000 kronor i stöd per lägenhet). Med vårt stöd skulle 60 000 hyreslägenheter kunna totalrenoveras per år. I Vänsterpartiets budgetmotion avsätter vi årligen 3 miljarder kronor för detta ändamål.

ROT-avdraget för villor och bostadsrätter vill vi tidsbestämma så att det finns kvar t.o.m. utgången av 2016. Vi avser att återkomma med krav på energieffektiviseringar så att ROT-stödet används till klimatanpassningsåtgärder. Av fördelningspolitiska skäl föreslår vi att den maximala skatteredukt-

ionen sänks till 15 000 kronor 2015 och 2016. Det är dags att styra om subventionerna till att bygga bort bostadsbristen och renovera miljonprogrammen.

Vi presenterar våra förslag ytterligare i vår motion 2013/14:Sk201 Bostadspolitik, och i vår budgetmotion 2013/14:Fi254.

6.9 Hållbar samhällsplanering och miljöanpassad vägtrafik

Strukturellt och långsiktigt handlar det om att få till stånd en samhällsplanering och ett byggande som minskar behovet av långväga fysiska transporter och en planering som bygger på energisnåla och miljövänliga transporter, t.ex. kollektiva transporter med järnväg och buss. Men det handlar även om användning av it och bredband för att möjliggöra e-handel, virtuella möten och till och med virtuella resor.

Inom samhällsplaneringen finns stora möjligheter att minska transportsektorns miljö- och energipåverkan. Om bebyggelse förtätas, redan exploaterad mark tas i anspråk och infartsparkeringar byggs osv., kan samhällsplaneringen vara ett av flera verktyg för ett mer transporteffektivt och därmed energisnålare samhälle. Det leder till att fler människor kan gå mellan olika punkter eller ta cykeln.

På korta transportsträckor (vilket gäller merparten av alla förflyttningar) i större städer har gång och cykel stor potential. I glesare bygder kan anropsstyrd kollektivtrafik minska bilresorna på kortare sträckor. Genom ökad och förbättrad kollektivtrafik och järnväg ges stora möjligheter att minska vägtransporterna och miljöbelastningen, men effekten blir även att behovet av nya väginvesteringar minskar. Med en förbättrad samverkan mellan trafikslagen kan även godstransporter bli mer effektiva. Därför är s.k. kombiterminaler väsentliga för ett transportsnålt samhälle. Även sjöfarten kan bidra till att minska miljöpåverkan.

Även om det viktigaste är att skapa en transportsnål samhällsplanering, kommer det dock finnas behov av transporter på väg. Dessa transporter måste då utföras av fordon som inte försvårar en ekologisk hållbarhet. Därför ska bensin- och dieslbilar successivt fasas ut. Det måste till ett paket av åtgärder inom vägtransportsektorn för att nå detta. Utvecklingen av nya "miljöbilar" får inte bara kopplas till själva drivmedlet, utan i högre grad relateras till energieffektivitet. Statens ekonomiska styrmedel måste inriktas mot att även främja en ökad energieffektivitet av fordon.

Vissa anser att det går att lösa bilismens problem med hjälp av teknisk utveckling, dvs. att bilarna blir mer och mer rena. Men detta är inte en sann eller trolig utveckling – empirisk erfarenhet visar på det. Förvisso har bilar blivit mer energieffektiva och släpper ut mindre avgaser. Men samtidigt har bilarna blivit allt mer sofistikerade och innehåller allt mer teknik som i sin tur "äter upp" energieffektiviseringen. Det hjälper inte heller att varje enskild bil blir mer miljövänlig om antalet bilar samtidigt ökar. Inte vare sig natur eller människa är behjälpta av att utsläppen per bil minskar om det totala utsläppet

Fel! Okänt namn på

i absoluta termer ökar, vilket t.ex. varit fallet med koldioxid. Men det är inte bara vi som inte delar uppfattningen att reduktion av trafikens utsläpp till stor del ska kunna ske genom ny teknik. VTI (Statens Väg- och Transportforskningsinstitut) bedömer att det inte är rimligt att förvänta sig stora konsekvenser av teknikutvecklingen inom en tioårsperiod som är relevant i det här sammanhanget.

I stora delar av västvärlden tyder dessutom mycket på att bilåkandet nått kulmen. "Peak car" är inte bara ett resultat av lågkonjunkturen utan beror på en lång rad faktorer. Inte minst påverkar faktorer som trafiksnål samhällsplanering med tätare städer, dyrare parkeringsplatser, ändrade attityder till resandet samt ökad tillgänglighet till kollektivtrafik. Denna utveckling ger ytterligare stöd för att samhällsplaneringen inte längre kan utgå från en ökande biltrafik.

6.10 Stoppa tågkaoset och öka tågkapaciteten

Järnvägstrafiken i Sverige styrs idag utifrån företagsekonomiska villkor och inte utifrån vad som är bäst för samhället. Resultat av privatisering och konkurrensutsättningar är att t.ex. SJ tvingats minska antalet anställda, höja biljettpriserna och dra in på underhåll till tågen. Det medför att många resenärer, t.ex. studenter, pensionärer och andra med låga inkomster, väljer bort tåget. Dessutom har förseningar och inställda tåg inte förbättrat situationen. Eftersom kvinnor åker mer tåg än män har problemen med tågtrafiken drabbat kvinnor i högre utsträckning än män. Regeringens politik har gått ut på att höja banavgifterna, satsa på vägar istället för nya järnvägar, ge lågt anslag till banunderhåll, behålla avkastningskravet på SJ, låta tågstationer skötas som isolerade öar utanför järnvägssystemet samt låta avreglering, bolagisering och konkurrensutsättning försämra järnvägen. Vänsterpartiet vill ompröva avreglering och bolagiseringen inom järnvägen. Vi vill utveckla SJ som bolag genom att ta bort avkastningskravet samtidigt som SJ:s trafikeringsrätt kombineras med en trafikeringsplikt. Det är även viktigt att utveckla ett helhetsansvar som ställer tydligare krav på samordning mellan den interregionala och regionala tågtrafiken. Tågstationerna måste flyttas till Trafikverkets ansvar och ses som en del i en helhet inom järnvägen.

Vänsterpartiet vill rusta upp de lågtrafikerade järnvägsbanorna och bevara och utveckla industrispår/kapillärspår. Underhållet till järnvägen måste ökas. Vi anser att staten ska införa en investeringsbudget för att möjliggöra ökade investeringar i järnväg, men även för att fördela kostnaderna bättre mellan olika generationer. Sverige behöver fler nya järnvägar och Arlandabanan bör överföras till samhällets regi. Nya höghastighetsbanor ger snabba moderna och högkvalitativa persontransporter, samtidigt som de nya banorna frigör kapacitet för gods- och regionaltrafiken. Den samhällsekonomiska kalkylmodellen behöver ses över så att den bättre speglar miljöpåverkan och inte motverkar jämställdheten mellan könen.

6.11 Sammanhållen kollektivtrafik

För att få ett ekologiskt hållbart transportsystem måste andelen resor med kollektivtrafik öka. För att lyckas öka vårt resande med kollektiva färdmedel krävs bl.a. en utbyggd, tillgänglig, prisvärd och väl fungerande kollektivtrafik för alla. Vi vill därför understryka behovet av att sätta resenären i centrum för att få ett socialt och ekologiskt hållbart transportsystem.

Regeringen har tyvärr valt en annan väg. Inom både järnväg och regional kollektivtrafik har regeringen valt att avreglera och stycka upp sammanhållna system. På järnvägssidan har regeringen tagit bort SJ:s ensamrätt att trafikera stambanorna. Inom den lokala och regionala trafiken ger regeringen privata operatörer obegränsad tillgång att trafikera vilka rutter som helst. Regeringen väljer därmed att fokusera på företagens rätt att etablera sig på marknaden. Vänsterpartiet talar hellre om individens frihet att få ett sammanhållet system med god överblickbarhet och där det är lätt och smidigt att byta mellan linjer och få information från en och samma källa. Järnväg och regional kollektivtrafik är klimatsmarta samhälleliga nyttigheter som kräver stabilitet och pålitlighet för att vara effektiv och resenärstillvänd. Vi anser därför att det är den enskilda resenären som ska vara i fokus när man funderar på hur man ska lösa ett transportbehov inom persontrafiken. Till exempel är tillgängligheten till stationer, bytespunkter och hållplatser av stor betydelse för att öka intresset för att resa kollektivt.

Resenären är i första hand inte intresserad av vem som utför en tjänst, utan att trafiken fungerar, är prisvärd och av god kvalitet. Men detta kan försvåras genom användandet av företagsekonomiska principer på samhällspolitiskt viktiga områden. Individer vill kunna beställa en resa som en helhet, inte uppdelat på olika operatörer. Resenären blir knappast lyckligare av att veta att det är ett annat företag som har hand om delar av en enhet när det är snökaos eller när tåg och bussar ställs in. Kvinnor och män måste kunna lita på att kollektivtrafiken fungerar och är tillförlitlig när de vill ta sig till jobbet eller utbildningen eller vid fritidsresor, annars blir det svårt att få fler att resa kollektivt och på så sätt minska miljö- och klimatbelastningen.

Vänsterpartiets förslag på åtgärder för förbättrad och ökad kollektivtrafik finns presenterade i motion 2013/14:T338 Kollektivtrafik.

6.12 Klimatskatt på inrikesflyget

För att komma tillrätta med skattebefrielsen för inrikesflyget vill vi från 2015 införa en klimatskatt. Klimatbeskattningen sker genom en schabloniserad start och landningsavgift. En sådan konstruktion skulle öka incitamentet att fylla planen med resenärer och därmed minska påverkan på miljön. Ekonomisk kompensation ska ske till flygtrafik som har statligt stöd för regional utveckling. För oberoende omfattning av antal flygtransporter i Sverige är det viktigt att de flygplan som lyfter verkligen utnyttjas så effektivt som möjligt. Vårt förslag till klimatskatt på inrikesflyget är inte en lika träffsäker konstruktion som en bränsleskatt, men i väntan på ändrade internationella regel-

Fel! Okänt namn på

verk är det ändå ett tydligt ekonomiskt styrmedel mot en minskad miljöpåverkan.

Vår utgångspunkt är att nivån på koldioxid- och energiskatt på flygfotogen ska motsvara den dubbla nivån som gäller för bensin för bilar. Detta med anledning av att utsläpp från flygplan på hög höjd leder till en klimatpåverkan som är mellan 2 och 6 gånger högre än om utsläppet hade gjorts vid marknivå.

År 2012 gjordes ca 130 000 landningar inrikes. Med en tänkt intäkt baserad på bränsleförbrukning från inrikesflyget på 2 600 miljoner kronor motsvarar det 20 000 kronor i avgift för varje enkel resa per plan. För ett plan med 100 passagerare är merkostnaden alltså ca 200 kronor per passagerare. Skatten ger ett tydligt incitament att fylla planen så mycket det går och på sätt minska kostnaden per passagerare. Sverige bör införa en klimatskatt på inrikes flyg. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

6.13 Annullera Sveriges överskott av utsläppsrätter

Kyotoavtalet omfattar tyvärr kryphål som riskerar att sabotera klimatarbetet. Ett av dessa kryphål kallas i klimatförhandlingarna för "hot air" och innebär att ett land kan köpa utsläppsrätter (Assigned Amount Units, AAU) från länder med överskott av utsläppsrätter.

Några länder, bland andra Ryssland och Ukraina, har gigantiska överskott av utsläppsrätter sedan deras ekonomier och därmed även utsläpp sjönk kraftigt i början av 1990-talet. Nu vill de sälja utsläppsrätterna till andra länder, vilket kan undergräva möjligheten att minska de globala utsläppen så snabbt som det krävs.

Men även Sverige har ett betydande överskott av utsläppsrätter som den borgerliga regeringen nu överväger att sälja. Det beror på att Sverige enligt Kyotoavtalet fick tillstånd att öka utsläppen med 4 procent till 2012 jämfört med 1990 års nivå. Sveriges riksdag bestämde att vi istället ska minska utsläppen med 4 procent. Detta mål har sedan slagits med råge och de svenska utsläppen har nu minskat med 20 procent, inte minst som en följd av de klimatåtgärder som tidigt initierades och genomfördes när de rödgröna var i majoritet i riksdagen.

Överskottet av utsläppsrätter, jämfört med Sveriges åtagande enligt Kyotoavtalet, väntas uppgå till drygt 70 miljoner ton koldioxidekvivalenter. Det är mer än Sveriges totala utsläpp av växthusgaser under 2009 (60 miljoner ton).

Enligt Kyotoavtalet kan överskottet annulleras, sparas eller säljas. Om Sverige annullerar, alltså upphäver, överskottet skulle svenskarnas klimatanskränningar för minskade utsläpp bli bestående. Det skulle innebära en global utsläppsminskning som motsvarar att mer än 11 miljoner människor cyklar istället för att åka bil till arbetet under fem år. Om Sverige istället väljer att sälja hela överskottet innebär det att mer än 11 miljoner personer i andra länder får tillåtelse att ställa cykeln och istället ta bilen till arbetet (Riksrevisionen, Vad är Sveriges utsläppsrätter värda?, 2009). Då kommer riksdagens beslutade klimatmål inte att nås och de globala utsläppen öka. En

betydande del av de ansträngningar som gjorts av svenska medborgare skulle därmed bli effektlösa. De koldioxidutsläpp svenskarna sparat under 20 år kan då ske i ett annat land. Att spara överskottet för att eventuellt använda det i framtiden skulle innebära att dessa ökade utsläpp sker längre fram. Sverige och andra i-länder har förvisso utlovat på klimattoppmötet i Doha att inte använda sig av överskottet av utsläppsrätterna. Det bästa vore därför om Sverige agerade i linje med detta och annullerade överskottet.

Det råder alltså ingen tvekan om vad som är bäst för klimatet. Storbritannien har redan fattat beslut om annullering. Sverige bör med omedelbar verkan besluta att överskottet av utsläppsrätter ska annulleras. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

6.14 Minska köttkonsumtionen

Sedan 1950-talet har världens köttkonsumtion mer än femfaldigats. Om inget görs kommer världens konsumtion av kött att fördubblas till 2050 jämfört med 1999 års nivåer. Enligt FAO-rapporten *Livestock's Long Shadow* står den globala animalieindustrin för 18 procent av världens totala utsläpp av växthusgaser. I Sverige står animalieindustrin för utsläpp på närmare 10 miljoner ton växthusgaser, nästan lika mycket som utsläppen från alla personbilar i Sverige (*Greenhouse gas emissions from Swedish consumption of meat, milk and eggs 1990 and 2005*, SIK Rapport 794 2009, s. 26). Forskarnas slutsats är att om vi vill ha en hållbar klimatutveckling måste vi äta mindre kött.

Enligt FAO:s rapport kan boskapssektorn vara en av de största orsakerna till förlusten av biologisk mångfald då den nyttjar 30 procent av jordens landyta och 70 procent av all jordbruksmark i världen. Boskapssektorn är dessutom en av de främsta orsakerna till skövlingen av tropisk skog. Hela 70 procent av den tidigare skogsmarken i Latinamerika har omvandlats till betesmark. Regnskog skövlas även för odling av djurfoder som sedan exporteras till exempelvis EU:s köttproduktion, inte minst soja.

Stora delar av världen lider av vattenbrist. Enligt FAO står boskapssektorn bakom en stor del av det ökade användandet av vatten och nyttjar över 8 procent av världens vattenresurser. Köttproduktion förbrukar mycket mer vatten än produktion av vegetabilier. För att producera ett kilo vegetabilier krävs mellan 400 och 3 000 liter vatten, medan kycklingkött kräver 6 000 liter och nötkött 15 000 liter eller mer (*Stockholm International Water Institute, More Nutrition Per Drop*, 2004). För att hushålla med vattnet borde vi alltså äta mer vegetabilier och mindre kött.

Med internationella mått mätt är Sverige en storkonsument av animaliska produkter. Vår påverkan på klimatet är långt större än vad som är hållbart. Enligt Naturvårdsverkets rapport *Genusperspektiv på allmänhetens kunskaper och attityder till klimatförändringen* (2009) är mer än hälften av svenskarna beredda att minska sin köttkonsumtion för klimatets skull. Bland kvinnor är siffran så hög som 69 procent och en betydande andel har redan minskat sin konsumtion. Riksdag och regering har en helt avgörande roll för att underlätta

Fel! Okänt namn på

för svenskarna att fortsätta att minska sin klimatpåverkan genom ett klimatsmart ätande.

Den svenska köttkonsumtionen ökade med mer än 50 procent 1990–2005. Denna kraftiga konsumtionsökning medförde ökade växthusgasutsläpp på mer än 2,3 miljoner ton koldioxidekvivalenter, men detta syns inte i svensk utsläppsstatistik p.g.a. att ökningen till stor del baseras på import av kött. Per person ökade utsläppen också med mer än 50 procent under samma period.

Precis som Klimatberedningen (SOU 2008:24) har konstaterat saknas det styrmedel inom jordbrukssektorn som är direkt riktade mot att minska utsläppen av växthusgaser. En ansvarsfull hållning vore därför att anta ett nationellt mål om en minskad köttkonsumtion.

För att minska köttkonsumtionen i Sverige bör det tas fram en handlingsplan för hur klimatpåverkan av livsmedelskedjan, inklusive animalieproduktionen, ska minskas.

Se även vår motion 2013/14: MJ298 Minskad köttkonsumtion.

6.15 Inför nationellt förbud mot fossilutvinning

För att Sverige ska vara ett föregångsland i klimatomställningen krävs politisk handlingskraft. Bolag söker efter både skiffergas och skifferolja på Öland, Gotland och i Östergötland. Utvinning av ännu mer fossil energi skulle motverka den nödvändiga energiomställningen vi står inför och dessutom riskera stora negativa miljöeffekter.

Ett nationellt förbud mot utvinning av fossil energi bör införas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

I händelse av att riksdagen inte antar ovan nämnda förslag på nationellt förbud måste kommunernas självbestämmande värnas. Kommunal vetorätt mot utvinning av fossil energi bör införas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

6.16 Tydliggör konsumtionens påverkan på klimatet

En studie av Globala energisystem vid Uppsala universitet presenterade i september 2011 Sveriges konsumtionsbaserade utsläpp av växthusgaser. I studien ingår alla de utsläpp som svenska medborgare orsakar, dels genom konsumtion av inhemska och importerade produkter, dels genom de direkta utsläppen i offentlig sektor och i hushåll. Även utsläpp som svenskar orsakar på grund av flygresor och övriga internationella transporter är medtagna.

Resultatet från studien visar att de totala utsläppen har ökat med cirka 20 procent under perioden 1993–2005. I den officiella statistiken för Sverige under samma period uppvisas istället en minskning med 10 procent.

Vänsterpartiet anser att detta belyser två viktiga insikter:

1. Sambandet mellan ekonomisk tillväxt och klimatpåverkan är inte brutet i Sverige som regeringen hävdar.

2. För att upprätta rättvisa globala klimatavtal och nationella målsättningar måste konsumtionsbaserad bokföring bli central.

I nuläget rapporterar Naturvårdsverket sin officiella statistik av växthusgasutsläpp till UNFCCC, FN:s klimatkonvention. I denna statistik ingår endast de utsläpp som sker inom Sverige. Naturvårdsverket bör ges i uppdrag att till sin årliga officiella statistik av växthusgasutsläpp i Sverige som rapporteras till FN:s klimatkonvention även rapportera de konsumtionsbaserade utsläppen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

6.17 Fri programvara för bättre klimat

Användningen av fri programvara och öppna standarder skulle kunna betyda mycket för omställningen till ett hållbart samhälle. Bland annat kan den typiska användningstiden för hårdvara bli längre, vilket skulle bidra till att minska problemet med elektronikskrot. Framförallt har det stor betydelse för takten i utvecklandet av den mjukvaruberoende miljötekniken och möjligheterna att använda den fritt världen över. Precis som med forskning utvecklas programvara vanligtvis betydligt effektivare i fria och transparenta samarbetsformer.

Programvara som tagits fram med skattemedel ska som grundregel alltid släppas fri. Vi vill att staten aktivt ska stödja fria programvaruprojekt som har särskild betydelse för klimatomställningen. Det är viktigt att så mycket som möjligt av den miljörelaterade programvaran kan användas fritt, i Sverige och i världen. Vi vill också utreda vilka slutsatser Sverige kan dra av föregångsexempel, som t.ex. Nederländerna, som beslutat och genomfört en bred övergång till fri programvara och öppna standarder i det offentliga. Se även motion 2013/14:T264 Trafiksnål samhällsplanering.

6.18 Könsuppdelad statistik och analyser om klimatpåverkan

Vi behöver uppmärksamma hur män får en oproportionerligt stor andel av samhälleliga resurser. Utredningar och indikatorer som inte belyser könsspecifika skillnader bör ifrågasättas. Det måste tas fram mer könsuppdelad statistik och analys om vilka som påverkar klimatet mest, t.ex. i form av index, som baseras på en könsanalys, bl.a. genom uppdrag till SCB. Kunskapen på området om hur ojämlikheter och bristande hållbarhet kan åtgärdas måste också fördjupas. Mer resurser till forskning och utredning inom detta område måste tillföras Naturvårdsverket.

Fel! Okänt namn

6.19 Utred koldioxidransonering

Koldioxidransonering innebär att ett tak sätts upp för utsläpp av koldioxid och att utsläppen fördelas lika inom befolkningen genom ransoner. Ett antal olika modeller för detta har utvecklats i Storbritannien. Förutom att ett tak sätts för utsläppen kan många andra fördelar finnas. Vi vet att höginkomsttagare, och män generellt, orsakar högre utsläpp av växthusgaser än låginkomsttagare och kvinnor. I motsats till dagens förhållande skulle ett ransoneringsystem innebära att höginkomsttagare måste betala till låginkomsttagare om de vill göra större utsläpp än de tilldelats.

Vänsterpartiet menar att det är för tidigt att fastställa att koldioxidransonering skulle vara ett effektivt sätt att hejda klimathotet. Förutom kostnadsberäkningar för att införa ransonering behövs underlag för bland annat hur det påverkar andra styrmedel och de offentliga investeringarna för att minska utsläppen av koldioxid. En utredning bör tillsättas för att belysa effekterna av att införa koldioxidransonering i Sverige. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

6.20 Minskat resursslöseri

Den 20 augusti 2013 var det datum som markerade att mänskligheten hade använt alla de resurser som jorden producerar under ett år. År 2011 inträffade denna s.k. Overshoot day först den 27:e september. Sedan mitten av 1970-talet har vi gått över den gräns då vi använder mer resurser än vad jorden klarar av att producera och trenden går stadigt åt fel håll genom ett ohållbart konsumtionsmönster.

Självfallet krävs en mängd styrmedel för att ändra konsumtionsmönster och inte minst begränsa avfallsmängderna för minskad miljö- och klimatpåverkan. En fråga som i detta sammanhang sällan uppmärksammas är livslängden på produkter. Många elektroniska produkter är konstruerade för att bara hålla en viss tid, vilket kan resultera i att resursbelastningen och avfallsmängden blir onödigt stor.

Vänsterpartiet bedömer att det finns risk att vissa resurskrävande elektronikvaror begränsas i livslängd i allt för hög grad för att det ska vara långsiktigt hållbart. Regeringen bör tillsätta en utredning som har till uppgift att föreslå lämpliga styrmedel för garanterad livslängd på varor inom produktområden som är resurskrävande. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

I dag förekommer ingen materialåtervinning av textila material och cirka 8 kilo textilier per person och år slängs i soporna. Det finns inget producentansvar för textilier men Avfallsutredningen föreslår att regeringen bör se över möjligheterna att på sikt införa ett sådant. Vänsterpartiet ser ingen anledning att vänta med detta av resursbevarande skäl. Producentansvar för textilier bör införas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

6.21 Förenkla möjligheter till klimatvänlig lokal upphandling av varor

Miljöanpassad offentlig upphandling är ett kraftfullt verktyg för att uppnå en långsiktigt hållbar konsumtion och produktion. Oavsett produkt bör livscykelperspektiv (från råvara till utfasning) ingå för att bedöma total miljö- och klimatpåverkan. För många livsmedel är produktionssättet avgörande för miljö- och klimatpåverkan och inte transportavståndet. Men om produktionssättet är lika kan transportavståndet vara avgörande ur miljö- och klimathänseende. För att i dessa fall möjliggöra för kommunerna att i ökad utsträckning kunna göra lokala upphandlingar av närproducerade varor behövs ett förenklat regelverk i den offentliga upphandlingen genom utredning av nödvändiga förändringar i lagen om offentlig upphandling, LOU.

Den offentliga upphandlingen styrs även av EU:s regelverk. Den svenska regeringen bör verka för att EU:s regelverk kring offentlig upphandling förklas så att miljö- och klimateffekter kan få större genomslag. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Stockholm den 13 september 2013

Jonas Sjöstedt (V)

Torbjörn Björlund (V)

Hans Linde (V)

Eva Olofsson (V)

Jens Holm (V)

Siv Holma (V)

Kent Persson (V)

Mia Sydow Mölleby (V)